

## TEKNOLOGIA

## Kulturaren euskarriak



DIANA FRANCO

**E**konomia bizitza da” esaldiarekin ulertu nuen ekonomiaren eta boterearen arteko harremanak oso anitzak izan daitezkeela. Ekonomia trukea da, Lurra planeta eta bertan bizi garen izaki guztiok zaindu beharreko truke oreka.

Teknologiak, historikoki, ekonomian eta botere harremanetan eragiteko mekanismo efektiboak dira. Orekak berregituratu ditzakete. Literatura, arte biziak, musika, ikus-entzunezkoak, bideo-jokoak... Sorkuntza eremu anitz daude, eta euren lana jasangarri egiteko bide ezberdin ugari jorratu izan dituzte sortzaileek. Hala, euren lanaren inguruan jarduera ekonomikoak sortu dira.

Digitalizazioak 50 bat urte ditu eta hasieran negozio eredutan eragiteko potentziala ez genion guztiz antzeman. Hasieran, eraldaketa digitalak edukien kalitatean zekartzan onurak soilik ulertzen genituen. Gailu sortzaileek ordea beste onura bat aurkitu zuten, eduki kopuru handia jasotzeko digitalizazioak zekarren aukera. Ideia horrekin, “euskarri bat, sorkuntza lan bat, pertsona bat” eredia kolokan jartzen hasi zen. Aldaketa ez zen hor geratu. Lehenengo ordenagailu sarea, Arpanet, 69. urtean jarri zen martxan eta eduki digitalak partekatzeak aukera ekarri zuen. Gaur egun ezagutzen dugun sarea 90ean ezagutu genuen, eta mundu guztia konektatzeko aukera ekarri zuen. 2000. urte inguruan hodeiaren ideia hasi zen garatzen, nork bere ordenagailua gordailu gisa eduki beharrean zerbitzu hori ematen duen ordenagailu zentralizatuetara konektatzeko aukera sortuz. Sarearen forma eta berau kontrolatzeko moduak aldatu ziren. Horrekin, plataformak hasi ziren garatzen, eduki ugari pertsona ugari leku bakar batean eskaintzeko aukerarekin. Eta “euskarri bat, sorkuntza lan guztiak, mundua” eredia zabaldu da.

Kontua da, kontsumorako erosoia izan arren, eredu horrek sortu dituen botere harremanek leku gutxi uzten diotela sortzaileen bizitza sostengatzea bilatzen duen ekonomia ereduari. Hor gaude denok harapatuta, eta sortzaileek hor egotea beste aukerarik ez dute. Bizitza txikia duen eredia da oraindik, soilik hogeit bat urte. Aldaketa asko ikustekoak gara. ●

## NAZIOARTEA



EL SALVADORREKO UHFIBIKAKINTZARTEAN PRENTSA ONDARAREN ARGIA

## Bukeleren mendeku politika

AXIER LOPEZ

**87** pertsona hil dituzte El Salvadorren martxoaren 25etik 27ra. Horietatik 62 egun bakar batean. Mende honetan herrialdean erregistratuta dagoen egunik bortitzena izan da. Poliziaren txostenaren arabera, biktimetatik 13 baino ez ziren Marako (gaizkile taldea) kide.

Nayib Bukele presidentearen erantzuna azkar etorri da eta salbuespen egoera ezarri du. Hala, zenbait eskubide konstituzional indargabetuta daude –elkartzeko eta biltzeko eskubidea, kasu- eta atxiloketa-aldia luzarazi dute –hiru egunetik 15era-. Bukelek igandean esan zuen jendeak ez duela zertan murrizketa horren beldur izan, “salbu eta zu gaizkilea bazara edo agintariek susmagarritzat jotzen bazaituzte”.

Horrek areagotu egin du erakunde sozial eta politikoko askok aspalditik salatu duten beldurra: Gobernuaren deriba autoritarioa eta Bukele gaizkile taldeen delituak baliatzen ari dela disidenteak inguratzen. “Etsaien” zerranda horretan daude, besteak beste, giza eskubideen babeserako elkarteak, ingurumenaren aldeko kolektiboak, kazetariak eta oposizioaren politikariak.

Lehen errepresio neurri gisa, gobernuak erabaki du *pandilleroak* preso dituzten kartzeletako baldintzak asko gogortzea. Eskubiderik gabeko

subjektu gisa aurkeztu dituzte presoak eta azokan ganadu gisa publikoki erakutsi; bahitu edo trukerako txanponen erara politikoki erabiltzeko. “Dena konfiskatu diegu, baita lotarako koltxonetak ere. Janaria murriztu diegu eta orain ez dute eguzkia ikusiko. Hiltzeari utzi edo haiek ere ordainduko dute”, idatzi zuen Bukelek. Zigorra oinarri duen espetxe-logikaren erakustaldi aparta, presoak gizarteratzeko funtzioa lurperatu eta mendekuari leku osoa eman dio Bukelek. Oso politika eraginkorra komunikabide sentsazionalistentzat, baina presoek janari gutxiago emateak edo ziegetan pilatzeak nekez hobetuko dute ezein herrialderen egoera. “Gerra giro” horretan sakonduz, Bukelek *pandilleroen* laguntzat jo ditu nortzuk eta “giza eskubideen GKEak, nazioarteko komunitatea eta kazetariak”.

Espektakulu mediatikotik aparte, Bukelek munduari helarazi nahi dion irudi gogor eta zigortzailearen ifrentzuan, bere gobernu hiru mara bortitzenekin negoziatzera eseri da. Iaz, fiskal nagusi ohiak baztertu eta *El Faro* hedabideak argitaratu zuen ikerketa batek agerian utzi zuenez.

Horregatik, El Salvadorreko oposizio politikoa dio azken hilketa olde horrek lotura duela marek gobernuarekin isilpean lortutako akordioen hausturarekin, eta horren ondorio dela *pandilleroen* erreakzio bortitza. ●